

Batan-on ug Talandugon:

Ang Kamatuoran sa Dili Luwas nga Aborsyon Tali sa Kabatan-onan ug mga Batan-ong Kababayen-an

Labaw sa usa ka bilyon ka kabatan-onan nga nag-edad 10-24 ang nagpuyo sa Asya-Pasipiko. Apan nihit, wala maglarawan ug dili hingpit ang mga kasayuran mahitungod sa mga panghitabo sa aborsyon o ang pagpakuha sa bata sa sabakan ilabi na ang kabahin sa kababayen-an nga dili minyo. Ginamit ang mga nasudnon/tipik sa nasudnong mga kasayuran, gibana-bana nga sa Asya mokabat sa 1-15% ang milangkob sa kinatibuk-ang gidaghanon sa nagpakuha¹; ang mga ginagmay nga pagtuon nagpadayag sa mas taas nga gidaghanon.^{1,2} Sa pikas bahin, wala'y kasayuran ang makuha gikan sa Pasipiko, gawas lamang sa Australia ug New Zealand.^{3,4}

Sa daghanang mga dapit sa Asya-Pasipiko, dili minyo ang kadaghanan sa mga batan-on ang nagpakuha. Apan sa Habagatang Asya, diin minyo ang 32% sa mga nag-edad 15-19 ug halos ang tanan minyo na pag-abot sa edad 24,⁵ ang kasagaran sa wala-gituyo nga pagkamabdos mahitabo diha sa kaminyoon ubos sa paninguha nga mapalangan ang unang pagsabak o sa paglangay sa sunod nga pagkamabdos. Hinuon, bisan dinhi niining tipik-sa-rehiyon, nagkadaghan ang panghitabo sa pagkamabdos tali sa mga kabatan-onan nga dili minyo, ilabi na diha sa mga dakbayan.¹

Halos walay bili ang gidaghanon sa naggamit ug mga pamugong sa pagmabdos kon "contraceptives" tali sa mga dili minyo nga babaye ug bisan tali sa mga minyo nga nag-edad 15-19; mas ubos pa gayud ang paggamit niini tali sa mga mas hamtong nga kababayen-an.⁵ Kini naggumikan sa kakulang sa kahibalo mahitungod sa paggamit og mga pamaagi sa paglikay sa pagkamabdos, ang kalisod sa pagpadangat sa kahibalo (ilabi na sa mga dili minyo nga kababayen-an), ang ka-walay kaangayan tali sa pagkalalaki

Photo Illustration by Libbaan

og pagkababaye (gender inequalities), mga programa sa pagplano sa pamilya nga wala magtagad sa mga panginahanglan sa mga bag-ong minyo ug dili minyo nga mga babaye, ug ang pagka-komon sa pugsanon nga pakighilawas.

Ang Dili-luwas o Peligrosong Pagpakuha tali sa mga Kabatan-onan.

Gibana-bana ni Shah ug Ahman⁶ nga 9% sa di-luwas nga pagpakuha sa Asya gihimo sa mga babaye nga nag-edad 15-19 ug laing 23% sa mga babayeng nag-edad 20-24. Hamubo ra kini nga mga sukdanan

kaysa sa Afrika ug Latino Amerika; bisan pa niana, tungod sa kadako sa populasyon sa Asya nangahulogan nga ang rehiyon milangkob sa halos katunga (45.7%) sa 7.2 milyones ka peligrosong aborsyon tali sa kababayen-an nga nad-edad 15-24 nga mahitabo matag tuig diha sa naglambo nga mga nasud. Sa Asya-Pasipiko, gamay ra kaayo ang impormasyon ug walay opisyal nga lista o ihap sa bisan- unsa nga kabahin sa tinuyo nga pagpakuha. Ang mga pakighinabi uban sa mga mahinungdanong mga tawo ug ang resulta sa mga ginagmay nga mga pagtuon nagpunting nga adunay mga batan-ong kababayen-an nga kinaugalingon nga nag-aborsyon ug miadto sa mga ospital aron magpatambal sa mga komplikasyon, o mibiyaheng ngadto sa gawas sa nasud alang sa pagpakuha (pananglitan sa Australia).^{3,4}

Ang mga kasayuran gikan sa ospital ug sa mga ginagmay nga pagtuon nagpakita, nga mas daghan ang nangamatay tungod sa komplikasyon sa pagpakuha tali sa kabatan-onan, hilabi na sa dili minyo.^{1,7} Tungod kini kay: (1) mas malagmit nga magpakuha sila diha na sa ikaduha nga trimestre (sulod sa 4-6 ka buwan) nga bisan kon diha pa sa pinakaluwas nga kahimtang, nag-atubang gihapon sa

dakung risgo kaysa sayong pagpakuha.; (2) mas malagmit magpakuha sila pinaagi sa usa ka tawo nga dili hanas o sila na mismo ang mokuha gamit ang kaugalingong pamaagi; ug (3) malagmit nga mas dili sila mangita'g alima sa mga komplikasyon sa sayo pang panahon. Karon, unsa man gayud kaha ang magtukmod sa mga batan-ong kababayen-an nga mo-atubang niining dugang nga mga risgo?

Mga Legal nga Babag. Halos wala gidungog ang peligroso o dili luwas nga pagpakuha didto sa mga nasud diin luag ang balaod ug lapad ang mga kahigayonan sa pagbaton sa mga serbisyo, sama sa mga nasud sa Sidlakang Asya. Kon limitado ang ang kahigayonan bisan luag ang balaod, sama didto sa India, o kon gipig-otan ang pagpakuha, lain-lain ang mahimong resulta niini ngadto sa mga batan-on, mga dili minyo, ug mga kabus nga kababayen-an.¹ Bisang mga luag nga mga bala-od usahay magbaton gihapon og mga dili tataw nga mga probisyon kalambigit sa katungod sa mga dili minyo nga kababayen-an,⁸ nagpahamtang og mga limitasyon sa edad o nagkinahanglan sa pagtugot sa ginikanan/magbalantay. Bisang wala gimando sa balaod, ang mga ospital mahimo nga mopugos sa pagpatambong sa ginikanan panahon sa operasyon.⁹ Ang pirma sa bana malagmit nga gikinahanglan sa mga minyo nga mga babaye isip lakip sa balaod (pananglitan sa Habagatang Korea) o kabahin sa pagpatuman sa katungdanan.¹

Lama sa Kaulaw, Kakulang sa Suporta, Kakulang sa Kasayuran. Sa daghanang mga dapit sa Asya-Pasipiko, ikaulaw ang pakighilawas kon dili pa minyo. Sa mga dapit sa Habagatang Asya, giila nga "ilegal" o supak sa balaod ang pagkamabdos sa usa ka dili minyo nga babaye, ug ang kababayen-an nagtuo usab nga ilegal ang pagpakuha niini bisan kon malagmit nga dili.¹ Ang kaulaw maoy hinungdan sa pagtago niini, nga inubanan sa kakulang sa suporta sa kapikas ug/o sa pamilya, ug ang ekonomikanhong kalisud, malagmit maoy magpalisud sa pipila ka mga batan-on nga kababayen-an nga modangop sa mga luwas nga serbisyon medikal¹ labaw na kon ang mga tinago nga mga serbisyon luwas malagmit nga maningil sa mahal nga bayad. Sulod niini nga kahimtang, ang walay igong kahanas sa pagkuha sa gisabak maoy lagmit nga madangpan bisan pa sa kahimtang nga adunay nagtunhay nga mga luwas ug legal nga mga alternatibo.¹

Sa ubang mga dapit (pananglitan sa Tsina o India)¹ nagkadaghan ang mihimo sa kinaugalingon nga pagkuha gamit ang tambal nga misoprostol. Sa pipila ka kahimtang, (pananglitan sa Pilipinas) kusog usab kaayo nga ginadili sa relihiyon ug kultura ang aborsyon. Bisang pa man niining mga babag, ang mga babaye magpakuha lang gihapon bisan kon ang nagtunhay nga kapili-an, nga daan nang gipig-otan sa balaod nagkahiktin. Malagmit nga ang kakulang sa kahibalo mahitungod sa mga mekanismo sa pagpasanay o pagpanganak (reproductive physiology) maoy hinungdan nga dugay nga mamatikdan sa uban ang ilang pagmabdos,

makadugang usab sa kalangay sa pag-ila ang kahadlok o pagdumili sa pagdawat nga nagsabak na sila. Sa mga dapit nga gawasnon ug luag ang balaod, ang luwas nga mga serbisyo sa pagpakuha hiatol sa ikaduhang trimestre (sulod sa 4 ngadto 6 ka bulan sa pagkamabdos) gamay ra, ug anaa lamang kini sa mga dakbayan, malagmit nga aduna pa'y kinahanglanon nga gimando sa balaod (pananglit, opinyon nga gikan sa laing doktor), makalangay ang pagpa-ospital sa tumong nga pagpakuha sa gisabak. Mao kini ang mga hinungdan nga mas madugay ang pagpa-alima o maoy makapugos sa mga kababayen-an nga mangita na lang sa dali ra apan dili luwas nga pamaagi.^{1,9} Dugang pa, mosagubang ang kadaghanan sa mga dili minyo nga magpakuha sa mahukmanon ug mangil-ad nga mga kinaiya sa mga doktor o mga tig-atiman. Bisang ang mga masinabuton nga mga tig-atiman magduhaduha sa pag-ila sa kamatuoran sa pakighilawas sa mga dili minyo. Tungod niini, imbes hatagan ang kababayen-an og pagtambag mahitungod sa ilang panginahanglan sa paggamit og mga pamaagi sa pagpugong sa pagkamabdos, mahatagan hinuon sila og tambag mahitungod sa paglikay sa pakighilawas.¹⁰

Mga Babag nga Gisagubang sa mga Batan-ong Minyo. Wala magsagubang ang mga batan-ong minyo sa kaulaw nga gisagubang sa ilang mga ka-edad nga dili pa minyo apan namabdos na. Bisang tuod niini, ang ilang kahimtang sulod sa ilang pamilya, ang ilang gahum sa pagbuot, ang ilang katakus sa salapi, ug ang ilang paglihok malagmit mas limitado kaysa niadtong may-edad na nga mga kababayen-an.¹ Kini posibleng maoy hinungdan nga dugay ang mga batan-ong minyo mo-desisyon sa pagpakuha o moadto na lang sa mas dili-hanas nga mo-atiman kanila.^{1,11}

Sa kaulahian, malagmit nga daghan kaayo ang mga babag busa mahimong imposible ang pagduol sa maski unsang mga pamaagi sa pag-alima kabahin sa pagpakuha. Ang mga batan-ong mga babaye niining kahimtanga magpadayon na lamang sa ilang pagkamabdos, ug biyaan o ibaligya ang ilang anak, o patyon kini inig panganak. Ang mabdos nga babaye posible usab nga patyon na lang sa pamilya aron pag-amping sa dungog o siya matukmod nalang sa pagtubok.^{1,12}

Unsa-on nga mapa-usbaw ang kahigayonan sa pagkab-ot sa luwas nga serbisyo? Bisang tuod lisud kuhaon ang mga kasayuran mahitungod sa pagpakuha, kinahanglan nga mangita gayud og pamaagi ang mga pangagamhanan ug mga magsususi nga makuha ug mabutyag ang impormasyon subay sa han-ay sa mga lain-laing edad bahin sa mga panghitabo, pagkasakit, ug pagkamatay tungod sa dili luwas o peligrong pagpakuha. Mao kini ang yawe alang sa haom nga kasayuran alang sa pagduso niini nga hisgutanan. Gikinahanglan pa nga dugang nato'ng makat-onan ang mga pamaagi sa mga batan-ong babaye'ng dili minyo sa pagkaplag sa mga serbisyo nga adunay kalabutan sa pagpakuha ug ang dili-pormal nila nga mga kasayuran lakip na ang ilang mga kaabag. Kini angayan nga hatagan

Sa mga dapit nga adunay mga serbisyo, angay mapadasig ang mga tigpahigayon niini nga dili sila mobuhat og mga babag nga wala sa balaod, samtang ang mga kababayan-an usab angay mapahibalo kon unsa ang gitugot sa bala-od.

ug gibug-aton sa mga magtutudlo ug magsusi diha sa ilang pagpanuki-duki. Ang pagsabot niini mao ang yawe alang sa pagpahigayon sa haom nga paghatag ug igong kasayuran alang sa kababayan-an diha sa ilang komunidad, maski unsa pa ang ligal nga kahimtang. Kung asa kini mahimo, kinahanglan usbon ang mga palisiya diin gikinahanglan pa ang kinatibuk-ang pagtugot haom sa edad. Angay ilhon ang kamatuoran nga nag-tubo na ang kaantigo sa mga batan-on karon, lakip na ang pag-ila sa katakus sa mga batan-ong babaye nga mobuhat sa ilang kaugalingong pagbuot, lakip ang ilang katungod sa panglawas ug sa ilang pagkababaye.

Sa mga dapit nga adunay mga serbisyo, angay mapadasig ang mga tigpahigayon niini nga dili sila mobuhat og mga babag nga wala sa balaod, samtang ang mga kababayan-an usab angay mapahibalo kon unsa ang gitugot sa bala-od. Kinahanglang paninguhaon gayud ang atimanon sa tago, tinipigan o masaligang paagi ang mga kababayan-an ug nga dili sila mabutyag sa publiko sa wala'y igong panginahanglan. Aron dili-mahukmanon ang mga pamaagi sa mga tigpahigayon diha sa ilang pakighinabi sa mga batan-ong babaye, angayan nga maabli ang ilang huna-huna sa mga pagtulun-an sa mahitungod sa mga katungod sa mga kabatan-onan kabahin sa parte sa ilang lawas nga alang sa pagpasanay o pakighilawas.

Ang mga programa sa pagplano sa pamilya---bisan kon sa pangagamhanan, sa pribadong sektor, o sa mga NGO o grupong dili iya sa gobyerno ba kaha---kinahanglan adunay mga palisiya o pamaagi nga dili lamang mohatag ug komprehensibong kasayuran ug edukasyong pangsekswal apan lakip usab ang kahigayunan nga makabaton sa “contraceptives” o pamaagi sa paglikay sa pagkamabdos. Human sa pagpakuha, angay nga i-apil diha sa pag-alima ang pagtambag mahitungod sa mga pamaagi ug kalakbit nga hisgutanan kabahin sa epektibo nga paglikay sa pagkamabdos bisan sa mga dili minyo ug batan-on nga mga babaye. Dako ang matabang sa paggamit og tambal---sama sa misoprostol ug mifepristone--- aron mamahimong

luwas ang pagpakuha. Apan daghan pang pagpakisayod ug buhatonon ang kinahanglan diin ang paggamit sa tambal dugang nga makatubag sa panginahanglan sa mga bata-on ubos sa nagkalain-laing kahimtang sa Asya-Pasipiko apan sa susamang higayon dili sila mabutang sa kadaut.

Ang pagkabatan-on usa ka panahon nga puno sa saad ug paglaum. Dili angay nga ikatugot nga ang batan-ong babaye kinsang kinabuhi, kabaskog, kaugmaon ug bili mapagan lamang diha sa kawalay pagla-um, kaulaw ug pagkamahukmanon sa katilingban nga nagdumili pag-ila sa iyang gimbut-an, katungod ug pagkatawo.

Panapos nga pahinumdom

- 1 Ganatra, Bela. 2006. “Unsafe abortion in South and South-East Asia: A review of evidence,” in Warriner, I.K. & Shah, L.H. (eds.). *Preventing Unsafe Abortion and Its Consequences: Priorities for Research and Action*. New York & Washington: Guttmacher Institute. pp. 151-186.
- 2 Warakamin S.; Boonthai, N.; Tangcharoensathien, V. 2004. “Induced abortion in Thailand: Current situation in public hospitals and legal perspectives.” *Reproductive Health Matters (RHM)*. Vol. 12, No. 24 (supplement). pp. 147-56.
- 3 UNFPA Office for the Pacific. 2005. *Before It's Too Late: Pacific Experiences Addressing Adolescent Reproductive Health*. Suva, Fiji: UNFPA Office for the Pacific. 48p. Available at <Pacific.unfpa.org/pubs/pub_asrh.htm>.
- 4 UNFPA Office for the Pacific. 2006. *Situation Analysis in Adolescent Sexual Reproductive Health in the Pacific Series*. Suva, Fiji: UNFPA Office for the Pacific. Available at <Pacific.unfpa.org/pubs/ASRH%20Kiribati.pdf>.
- 5 Population Reference Bureau (PRB). 2006. “The world's youth: 2006 data sheet.” Washington, DC: PRB. pp. 9-11.
- 6 Shah, I.; Ahman, E. 2004. “Age patterns of unsafe abortion in developing country regions.” *RHM*. Vol. 12, No. 24 (supplement). pp. 9-17.
- 7 Olukoya, A. [et al.]. 2001. “Unsafe abortion in adolescents.” *International Journal of Obstetrics and Gynecology*. Vol. 75, No. 2. pp. 137-147.
- 8 Hirve, Siddhivinayak S. 2004. “Abortion law, policies and services in India: A critical review.” *RHM*. Vol. 12, No. 24 (supplement). pp. 114-121.
- 9 Gallo, M.; Nghia, N.C. “Real life is different: a qualitative study of why women delay abortion until the second trimester in Vietnam.” *Social Science & Medicine*. Available online 13 March 2007.
- 10 Klingberg-Allvin, M. [et al.]. 2006. “Perspectives of midwives and doctors on adolescent sexuality and abortion care in Vietnam.” *Scand J Public Health*. Vol. 34, No. 4. pp. 414-21.
- 11 Kapil Ahmed, M.; van Ginneken, J.; Razaque, A. 2005. “Factors associated with adolescent abortion in a rural area of Bangladesh.” *Trop Med Int Health*. Vol. 10, No. 2. pp. 198-205.
- 12 Puri, M.; Ingham, R.; Matthews, Z. “Factors affecting abortion decisions among young couples in Nepal.” *Journal of Adolescent Health*. Article in Press.

Sinulat ni Dr. Bela Ganatra,
Senior Research & Policy Advisor for Asia, Ipas.
Email: ganatrab@ipas.org Website: www.ipas.org

Ang Pagpatin-aw sa Pagpakuha o Aborsyon Alang sa Batan-ong Kababayen-an sa Pilipinas

Sa Pilipinas, ang mga makastigohong mga bala-od ug mga konserbatibong mga panglantaw naghimong lisud sa pagpahigayon sa luwas nga mga pamaagi sa pagpakuha alang sa kababayen-an.¹ Mas malisod pa kini alang sa mga batan-ong kababayen-an nga kasagaran nagsalig pa sa ilang mga ginikanan alang sa panginahanglan sa kwarta o kaha wala hatagi sa katakus sa kaugalingong gimbut-an isip mga hingkod bisan kon pinaagi sa ilang sweldo nagtampo sa kita sa pamilya. Ang mga hinungdan alang sa kadaghanan sa mga kababayen-an nga padayonon na lang ang ilang wala tuyo-ang pagkamabdos mao ang kakulang sa kwarta (ang usa ka operasyon alang sa pagpakuha diha sa usa ka klinika mokabat og US\$73-2732), ang halos wala'y kasayuran mahitungod sa luwas nga pamaagi ug kung asa kini makaplakan, ug ang kabalaka mahitungod sa panglantaw unya sa pamilya kon masakpan nga nagpakuha.

Bisan pa niining mga babag, sob-sob o komon ang tinuyo nga pagpakuha. Gibana-bana sa Guttmacher Institute nga adunay 473,000 ka tinuyo nga pagpakuha ang mahitabo matag tuig.² Nasuta usab sa usa ka nasudnong pakisusi sa kababayen-ang anaa sa edad nga mamahimong nang magsabak o “reproductive age” nga hapit katunga sa mga pagsulay sa pagpakuha mahitabo sa mga batan-ong mga babaye; 16% niini anaa sa batan-ong mga babaye ug 30% anaa sa edad 20-24.2 Apan, tungod sa mga nahisgutang mga kalisdanan kadaghanan sa mga batan-ong kababayen-an modangop na lang sa dili luwas ug peligrong pamaagi sa pagpakuha. Ang Guttmacher Institute mitaho nga 78,000 ka mga babaye ang gitambalan sa mga ospital kada tuig tungod sa komplikasyon o kadaot gumikan sa dili luwas nga pagpakuha. Ang uban walay swerte- 800 ang gibana-bana nga mamatay matag tuig tungod sa kadaot gumikan sa peligrong pagpakuha.² Sa Pilipinas talagsaon ra kaayo mahisgutan ang pagpakuha, bisan

diha sa mga pribadong kahimtang, ug ang lama sa kaulaw nga nalambigit sa pagpakuha grabe kaayo nga mas malagmit itago na lang sa usa ka babaye ang iyang dili tinuyo ug supak sa kabubut-on nga pagkamabdos ug modangop na lang siya sa dili luwas ug peligrong pagpakuha. Sa laing bahin, ang publikong paghisgut-hisgut naglantaw sa pagpakuha isip “pagpatay sa mga bata”. Talagsaon ra kaayo ang paghulagway sa kamatuoran kabahin sa mga kababayen-ang nagpakuha, ang pagpangatarungan sa pagpakuha isip katungod sa kababayen-an, o ang pagpadangat sa peligro o dili-luwas nga pagpakuha isip usa ka hisgutan sa publikong panglawas o kahimsog

Ang Pagpapha sa mga Kalibug Kabahin sa Pagpakuha. Taliwala niini nga kahimtang, ang ubang mga grupo sa kababayen-an, sama sa Likhaan, mipunting sa ilang mga paningkamot ngadto sa pagmugna ug pagpalambo sa mga luwas ug pangpublikong mga kahigayonan alang sa paghisgut-hisgut mahitungod sa pagpakuha. Pinaagi niini, naglaum ang Likhaan nga daghan sa mga kababayen-an ang moputol sa ilang pagpakahilom ug pag-inusara kabahin niini nga isyu, mopa-ambit sa ilang kahimtang ngadto sa mga tig-alima sa panglawas o kahimsog ug makahibalo sa mamahimo nilang kapili-an. Gawas sa mga pagpamulong diha sa mga tunghaan, sa mga kalihukan sa ubang mga grupo, ug ubos sa pag-awhag sa taga media naglunsad usab ang Likhaan ngadto sa nagkalain-laing mga komunidad og mga pagtu-on ug pagpasalida kabahin sa pagpakuha. Naninguha usab ang Likhaan nga maabot ang mga batan-ong kababayen-an pinaagi sa ilang pagpakiglambigit sa PiLaKK Youth, usa ka panaghugpong sa mga kabus nga taga-dakbayan nga naglaban sa katungod sa kababayen-an, mga bayot, mga lakin-on, kinsa usab nagpasundayag og mga hamubong drama nga naghulagway sa pagpakuha ug uban pang

nahilambigit nga mga isyu. Ang paghatag sa mga pasiunang kasayuran, makatabang sa mga batan-ong kababayan-an pag-abli sa ilang kasing-kasing ug hunahuna aron dugang nila nga mailhan ang kaugalingon. Sa kadugayan, makatabang kini kanila sa pagkab-ot ug hukom taliwala sa mga malisud unya nga kahimtang, sama kon mahitabo ang wala-tuyo-a nga pagkamabdos. Ang ubang mamugnaon nga pamaagi, sama sa dula ug mga nobela, gihiusa sa mga kalihukan sa pagpakuyanap sa mga kasayuran mahitungod sa pagpakuha. Ang dula nga “Buhay Namin” (Among Kinabuhi) naghulagway sa lain-laing mga kahimtang nga gisagubang sa mga kababayan-an ug ang ilang nagkadaiyang mga pagbati kabahin sa pagpakuha. Ang maong dula nga namugna subay sa pakisusi sa Likhaan diha sa mga kaagi sa mga kababayan-ang nagpakuha, gikuha-an og “video” ug gigamit na karon sa mga pagtu-on sa mga batan-on. Ang serye sa mga librong nobela mahitungod sa pagpakuha, nga gimugna sa mga “feminist writers” o manunulat nga naglaban sa katungod sa mga kababayan-an naghulagway sa mga kahimtang ug mga bayani nga kinutlo sa mga kasinati-an sa tinuod nga kinabuhi ug naggumikan sa tiunay nga mga panglantaw sa mga kababayan-an.

Lapas pa sa Kasayuran. Nagtanyag og mga pagtambag ang Likhaan alang sa mga kababayan-an nga anaa sa malisud nga kahimtang sa pag-atubang sa wala-tuyo-a nga pagkamabdos. Sa ngadto-ngadto, ipasa kining maong mga kababayan-an ngadto sa mga may kahanas nga propesyunal nga mas maka-tambag kanila. Ang paghatag ngadto sa kabatan-onan og mga pamaagi sa paglikay sa pagkamabdos-usa ka labing mahinungdanong serbisyo nga makatabang pagsanta sa pagkamabdos-anaa usab sa problemadong kahimtang susama sa pagpakuha. Nagdasig ang Likhaan ug PiLaKK sa mga batan-ong aktibo sa pakighilawas nga mogamit sa mga kontraseptibo, kon pamugong sa pagkamabdos. Tungod kay ang pakighilawas gawas sa kaminyoon gidumili gayud sa katilingban (ilabi na sa mga kababayan-an), daghan ang mopalabi nga dili sila makit-an diha sa mga klinika sa Likhaan bisan sa mga pasalig nga ang mga serbisyo ihilom ug dili-mahukmanon. Kini tungod, sa ilang kahadlok nga mahibalo-an unya sila sa ilang mga ginikanan. Gitubag kini sa Likhaan ug PiLaKK pinaagi sa tago nga pagtambag mahitungod sa paggamit sa mga pamugong sa pagkamabdos diin ang mopatin-aw mao ang mga kabatan-onan nga mga pangulo sa maong dapit, ug hisgutan nila ang mga sayon nga mga pamaagi sama sa paggamit og kondom. Mahimo usab mokonsulta ngadto sa mga mananambal diha sa ilang komunidad ang mga kabatan-onang sakop sa grupo. Buhaton kini nila diha sa usa ka balay sa barkada o sa mall. Ang mananambal og tig-alima mahimo usab nga maoy moadto, sa panahon nga nagtapok-tapok ang mga kabatan-onan aron maka-ambit sila og mga tambag ug

Ang paghatag ngadto sa kabatan-onan og mga pamaagi sa paglikay sa pagkamabdos-usa ka labing mahinungdanong serbisyo nga makatabang pagsanta sa pagkamabdos-anaa usab sa problemadong kahimtang susama sa pagpakuha.

serbisyo.

Magsugod ang mga paglaban alang sa mas lapad nga pagpahigayon og mga serbisyo alang sa luwas nga pagpakuha diha sa pagpangita og mga kasulbaran sa mga kalisud sa tinuod nga kinabuhi. Tuod dili igo ang paghatag lamang og kasayuran apan makatabang kini sa pagluwas sa mga batan-on nga kababayan-an. Sa kadugayan, nanghinaut ang Likhaan nga ang pagpakaylap sa kasayuran nga ilangkob sa pagtambag ug sa paghatag sa mga pamaagi sa paglikay sa pagkamabdos, maoy makadasig sa mas daghan pang mga kababayan-an nga molaban aron makatabang pagluwas sa uban pang kinabuhi.

Panapos nga pahinumdom

- 1 *Ang balaod sa Pilipinas mahimong sabton nga ngatugot sa aborsyon, kon papakuha, alang sa pagluwas sa kinabubhi sa usa ka nag mabdos apan pipila lamang ka mga doktor ang mangahas sa paghubat niini. Ang aborsyon usab nabilantawan man gud nga law'ay ug supak sa pamatasan niining naghilabi nga Katoliko nga nasud.*
- 2 *Singh, S. [et al.]. 2006. Unintended Pregnancy and Induced Abortion in the Philippines: Causes and Consequences. New York: Guttmacher Institute. 40p.*

Sinulat ni Ge Olivares, Public Information Officer,
Likhaan, 88 Times St., West Triangle Homes,
Quezon City 1104 Philippines. Tel: +632-926-6230.
Fax: +632-411-3151. Email: office@likhaan.net
office@likhaan.org or likhaan.mail@gmail.com

Ang Pagpahigayon sa Luwas ug Tago nga Serbisyo sa Pagpakuha o Aborsyon Sa Nasud sa Pakistan

Pahimangno sa Tigmantala: Subay sa paghangyo sa mga hingtungdan, among gitago ang mga ngalan ug nahimutangan sa mga organisasyon nga nagdumala sa mga klinika o tambalanan.

Mabangis nga Kamatuoran. Sa mga nasud sama sa Pakistan, diin gipig-otan ang proseso o pamaagi sa luwas nga mga serbisyo sa aborsyon ug malisud ang pagpahigayon niini, dako ang kalisud ug kahingawa alang sa mga kababayan-an ang paghukom nga magpakuha. Bisan pa niini, mga 890,000 ka supak sa kabubut-on nga pagkamabdos ang nilungtad sa tinuyong pagpakuha (“induced abortion”) didto sa Pakistan.¹

Sanglit wala’y madangpan nga luwas ug otorisado nga serbisyo sa pagpakuha, kadaghanan sa kababayan-ang kabus nga anaa sa kabanikanhan mosugot na lamang sa tradisyonal nga pamaagi o modangop sa gitawag nga mga “dais” (mananabang).¹ Ang pagpasok og dagum sa

gansilyo o putos sa kemikal nga “arsenic” ngadto sulod sa matres² maoy himuon sa mga dais. Sa laing bahin, ang mga kababayan-an nga anaa sa mga dakbayan kasagaran modangop sa “safias” o mga klinika nga anaa lamang sa suok-suok nga dili hinlo² ang palibot. Dili ikahibulong nga dako nga nahulga ang kahimsog ug kinabuhi sa daghan nga kababayan-an: gibana-bana nga 197,000 ka mga babaye ang nahidangat sa mga ospital nga pampubliko o kaha nagbansay sa mga umaabot nga mga espesyalista gumikan sa komplikasyon sa dili luwas nga pagpakuha.¹ Ang mga komplikasyon sa dili luwas nga pagpakuha usa ka dakong bahin sa mga hinungdan sa kamatayon sa mga nagmabdos. Hinuon, dili masuta

ang tukma nga gidaghanon sa nangamatay tungod kay gihilom kini.²

Ang mga pakisusi nagkanayon nga 65% sa mga kababayan-an nga tuyo nga nagpakuha nag-edad og 30 o pataas, samtang 80% kanila aduna nay tulo o sobra pa nga mga buhing anak (sa ato pa, gigamit nila ang pagpakuha aron dili madugangan ang ilang anak).

Nagpasabot usab nga adunay hataas nga ang-ang sa pagdawit sa aborsyon tungod kay 80% sa kababayan-an nga nagpakuha nakigsabot sa ilang kapikas bahin sa ilang laraw ug 89% sa mga bana ang nakahibalo sa maong plano. Dugang pa, 66% sa higayon, ang bana ug asawa nagkasinabot alang niini.

Apan Unsa Man ang Kahimtang sa Mga Batan-ong Kababayan-an? Samtang ang pakisusi sa “Population Council” nagpadayag nga “gamay ang gidaghanon sa mga pagpakuha tali sa dili

minyo”, angay usab tanawon nga 21% sa mga batan-ong babaye edad 15-19 ang naminyo³.

Dugang pa, tungod kay walay sukod o ihap base sa han-ay sa edad, dili masuta ang gidaghanon sa mga batan-ong babaye sa Pakistan nga nagpakuha. Apan dili usab buot ipasabot nga wala kini mahitabo kanila. Si Shirkat Gah

nagpadayag nga subay sa hisgot sa mga anaa sa NGO o non-government organizations, kasagaran sa magpakuha anaa sa kabanikanhan. Sa laing bahin, ang mga pakisusi diha sa gagmay nga ospital o klinika sa mga dakbayan nagkanayon nga 3.3% - 20% sa mga nagpakuha o natambalan tungod sa mga komplikasyon gikan sa mga batan-ong kababayan-an.⁴ Angay hinumduman nga sa maong pakisusi malagmit daghan ang natala nga batan-ong kababayan-an tungod kay dili sayon para kanila ang paglakang aron maatiman. Kini nagbutang kanila sa mas dakong kahigayunan sa komplikasyon. Apan tungod kay nihit ang matanyag nga serbisyong panglawas sa kabanikanhan ug malisod ang pagduol niini sa mga dakbayan, adunay dili masukod nga gidaghanon sa mga babaye ang dili nalang mangita ug pag-atiman. Mas malisod pa gyud niini ang kahimtang sa mga batan-ong babaye sa Pakistan, hilabi na sa mga dili minyo, tungod kay limitado ang ilang gahum sa pagbuot ug limitado usab ang ilang paglihok.⁴

Mga Pag-alibyo sa Sitwasyon. Gawas sa mga klinika ug dais, anaa ang mga organisasyong dili sa gobyerno (mga NGOs) nga nagtanyag og mga luwas nga serbisyo alang sa pagpakuha tungod kay sila nagtuo nga ang

babaye adunay katungod nga magbuot alang sa iyang kaugalingon, sa iyang lawas, ug sa iyang pagpanganak. Kining mga “walay-alkanse, walay ganansya” nga mga organisasyon naghatag sa daghang mga serbisyong pang-sekswal ug pangkinatibuk-ang kaayuhan sa panglawas (o reproductive health), lakip sa paghatag og mga kasayuran, pagpasa ngadto sa laing mga tig-alima, ug luwas nga pagpakuha sulod sa unang 12 ka semana sa pagsabak. Lig-on na nga nagbarug ang mga maong organisasyon diha sa komunidad ug naka-angkon sa pagsalig sa mga tawo. Kini ilang nahimo pinaagi sa way paglubad nga pagtan-yag ug mga serbisyo nga haom sa panginahanglan ingon man sa nagkinahanglan base sa kahimtang sa komunidad, sa nahimutangan sa maong dapit, sa mga nagtunhay nga pasilidad ug sa makaya sa lumulupyong balayranan sa natanyag nga serbisyo. Dugang pa niini,

Gawas sa mga klinika ug dais, anaa ang mga organisasyong dili sa gobyerno (mga NGOs) nga nagtanyag og mga luwas nga serbisyo alang sa pagpakuha tungod kay sila nagtuo nga ang babaye adunay katungod nga magbuot alang sa iyang kaugalingon, sa iyang lawas, ug sa iyang pagpanganak.

ang ilang hugot nga pagtuman sa kalidad, mga sumbanan, ug ang ilang pagka-propesyunal naghatag ug kahamugaway ug pagsalig sa ilang mga gi-alagaran.

Sa babaye nga buot magpakuha sa luwas nga paagi o kaha magpa-atiman sa wala mahingpit nga pagpakuha adunay gitawag nga “Manual

Vacuum Aspiration” o MVA nga gitanyag alang kanila. Gitawag usab ang MVA isip “menstrual regulation” o ang pagpa-ursa sa regla ug legal nga gipakuyanap sa nasod sa Bangladesh, India ug uban pa. Niining bag-o lang, adunay mga pasilidad nga nisulay paghimo ug “medical abortion” o ang pagkuha gamit ang tambal, sanglit nadugangan ang mga serbisyo nga mahimong kapilian sa mga nanginahanglan. Mas bentaha ang paggamit sa mga tambal sa pagpakuha tungod kay dili kini magkinahanglan og operasyon, dili mogamit og anestesia, pwedeng maggamit bisan sa sayong bahin sa pagsabak, luwas ug epektibo. Kini nga paagi mahimong gamiton sa hilom ug subay sa kabubut-on sa nagkinahanglan. Alang sa mga kababayan-an nga maglisod magpa-MVA sulod sa usa ka klinika nga daghan kaayong tawo-sama sa mga batan-on og dili minyo nga mga babaye nga mapugos na lang pagdangop ngadto sa mga peligrosong pamaagi sa pagpakuha-ang pagpasiugda niining paagiha maoy lagmit nga makaluwas sa ilang kinabuhi.

Mga Hagit. Bisana natukod sulod sa usa ka katilingban diin gidili ang paghisgut-hisgut mahitungod sa sekswal ug kinatibuk-ang panglawas, kini nga mga pasilidad halos wala makasinati og pagsupak gikan sa komunidad, lokal

nga daku-daku, pangulo sa mga relihiyosong pundok o mga opisyal. Gani, ang naulahi mao pa ang mopasa sa babaye ngadto sa mga pasilidad sa pagpakuha. Hinuon, sa talagsa-ong higayon nasinati niining mga pasilidad ang kasilo sa mga bana ug mga ma-impluwensya nga tawo kinsang sugyot sa pagdugang ug empleyado diha sa pasilidad wala masunod o kaha gikan sa mga empleyado nga natangtang tungod sa kadanghag sa pagsubay sa mga sumbanan o sa uban pang hinungdan. Usab adunay pipila ka mga negatibong mga kampanya sa media nga gipasiugdahan tungod sa linilong nga motibo batok sa mga organisasyon. Niini nga sitwasyon ang mga trabahante sa mga pasilidad nagsagubang sa pagpakaulaw, mga panghulga pinaagi sa mga tawag sa telepono, lakip pa gani ang mga paghugpa sa mga kapulisan. Ang mga organisasyon sa kanunay hingpit nga naghatag og suporta ug proteksyon ug paghimo sa legal nga mga lakang sa panahon kanus-a mahilambigit ang mga kapulisan.

May mga panahon nga mismo ang nagtanyag sa mga serbisyo makahagit. Naandan nga ang dawaton sa trabaho sulod sa mga pasilidad mao lang kadtong nagtuo sa katungod sa babaye ibabaw sa iyang lawas. Apan dili malikayan nga human mahatagi sa pagbansay ug sa pagsugod na sa mga buluhaton, adunay pipila nga dili mosugakod sa pagpadayon.

Nagsagubang usab karon ang Pakistan sa pagkuyanap sa gitawag nga “extremism” sa tibuok kalibutan. Sa amihanang bahin sa maong nasud adunay lakang sa pagpakita sa Islam diha sa panagway pinaagi sa pagpasira sa mga barberohan aron ang mga lalaki tubo-an ug bungot, pinugos nga pagsira sa mga CD/DVD shops , pagdaot sa mga “non government organizations” (NGO) ug “fieldworker” sa gobyerno nga nagdala sa programang panglawas ug kaayuhan sa katawhan isip mga ahente sa langyaw sa kasadpan ug ang paghulga sa pagkandado sa mga tulungahan alang sa mga batang babaye. Kini nga mga panghitabo magsugod og paghatag og negatibong epekto diha sa paggahin og mga serbisyo alang sa kinatibuk-ang panglawas. Kini dugang nga makabalda sa pagpahigayon sa mga pamaagi sa pagpugong sa pagkamabdos ug molungtad ngadto sa pagdaghan sa mga panghitabo sa peligrosong pagpakuha.

Ang Dalan sa Pag-uswag. Kinahanglan atubangon kining nagkalapad nga ekstremismo ug ang ubos nga kahimtang sa kababayan-an. Angay mapahibalo nga ang abortion dili man illegal apan gipugngan. Ang pagpakahilom tali sa kamatuoran sa peligrosong pagpakuha nga nanghitabo tungod sa kakulang sa luwas nga serbisyo angay nga pukanon. Labing mahinungdanon ang pagsusi sa pagpakuha ug paggamit sa pamugong sa pagkamabdos base sa han-ay sa edad busa dugang nga masabtan ang nagkadaiyang panginahanglan sa batan-ong kababayan-an lakip na ang paghatag ug programa hilabot niini. Kinahanglan igahin sa kababayan-an, lakip na sa

dili minyo, ang komprehensibo nga impormasyon ug mga serbisyo tali sa mga sekswal ug kinatibuk-ang panglawas nga mga katungod. Angay nga dugang masabtan sa kalalakin-an ang hisgutanan sa aborsyon, ang iyang kamatuoran sa kinabuhi sa kababayan-an, ug lakip na ang katungdanan sa lalaki pagpugong sa dili planadong pagkamabdos. Sa katapusan, ang ana sa “reproductive health sector” angay nga mobuhat niining mga buluhaton. Angay isulong ang pagtangtang sa mga balaod nga nagpugong sa aborsyon kay kini katungod man sa kababayan-an ug tilokon ang kahigayunan nga gitagana na sa balaod alang sa luwas ug makatawhanon nga serbisyo sa pagpakuha o pag-atiman sa mga komplikasyon gumikan niini para sa kababayan-an sa tanang edad.

Kining tanan mahimong makadawat og pagsupak. Apan ang pagbaliwala sa angay nga buhaton magtagana sa daghang kababayan-an bata man o tigulang ngadto sa ilang hinanaling lubnganan.

Panapos nga pahinumdom

- 1 *Population Council. 2004. Unwanted Pregnancy and Post-Abortion Complications in Pakistan: Findings from a National Study. Pakistan: Population Council. 57p.*
- 2 *Women Living Under Muslim Laws, Shirkat Gab. 1996. Time to Speak Out: Illegal Abortion and Women's Health in Pakistan. Special Bulletin. December 1996. 34p.*
- 3 *Population Reference Bureau (PRB). 2006. "The world's youth: 2006 data sheet." USA: PRB.*
- 4 *POLICY Project. 2003. Adolescent and Youth Reproductive Health in Pakistan: Status, Issues, Policies and Programmes. USA: Futures Group International. 48p.*

Sinulat ni Insha Hamdani,
Email: inshahamdani@yahoo.com

Internasyunal

Ang IPAS, usa ka internasyonal nga organisasyon alang sa reprodiktibong katungod ug nakabase sa Estados Unidos, naghiusa o nag-organisa sa 50 ka mga kapunungan sa tibuok kalibotan (lakip ang ARROW, Network of Asia-Pacific Youth ug Sisters in Islam) sa pagpirma sa sulat suporta alang sa Amnesty International (AI) sa iyang pagsagop ug gimbut-an tali sa aborsyon. Kining sulat gipadala niadtong Marso 2007 ngadto kang Larry Cox, Executive Director sa Amnesty International, Estados Unidos. Ang pasiunang palisiya nga sa pagkakaran gitun-an sa AI magpanday sa iyang baruganan tali sa pagpahidul sa serbisyong panglawas tali sa komplikasyon gumikan sa aborsyon. Ang pagtugot sa aborsyon sa higayon sa lugos, lugos nga buhat sa kadugo (incest) o kun nahulga ang kinabuhi sa babaye; ug pagtangtang sa silot batok sa nagpakuha ug nagkuha. Gisupportahan sa IPAS ang pagsagop sa AI og gimbut-an tali sa aborsyon apan nagtuo sila nga ang mas kusganon nga mga gimbut-an nga magsubay sa mga sukaranan sa tawhanaong katungod maoy hul-os nga makapauswag sa katungod sa babaye.

Napunting na sa United Nations Special Rapporteur on the Right to Health, sa African Union, ug sa United Nations Treaty Monitoring Committee ang mga implikasyon ngadto sa tawhanong katungod sa mga delikado o peligroso nga aborsyon. Kon walay kaduolan nga serbisyong luwas, duol sa 70,000 ka mga babaye ang mamatay, ug gibana-bana nga 5 ka milyon (5M) ang ma-ospital kada tuig tungod sa komplikasyon. Ang mga kabus nga kababayan-an mao ang magsagubang niining mapintas nga alantuson.

Nagtabo: Patty Skuster, Policy Associate, IPAS, USA, Tel. +1-919-960-5589. Email: skusterp@ipas.org

PAHIBALO GIKAN SA MGA TIGMANTALA: *Ang ARROW gihangyo sa paghatag og usa ka pagtuki niadtong pasiunang gimbut-an nga nakatutok sa kababayan-an hiatol sa AI Malaysia Annual General Meeting niadtong Abril 15, 2007 didto sa Kuala Lumpur. Nasagop sa AI ang gimbut-an ug gi-apil ang mga pinili nga aspeto sa aborsyon sa mas halapad nga gimbut-an kabahin sa katungod sa sekswal o*

reproductibong kahimsog (sexual and reproductive rights). Ang gipadayag sa AI ngadto sa mantalaan o peryodiko niadtong Hunyo 14, 2007 nagkanayon nga ang gimbut-an misuporta nga dili isipon nga krimen ang aborsyon (decriminalization of abortion) aron maseguro nga adunay maduolan nga serbisyong panglawas ang kababayan-an ilabi na kon adunay mga komplikasyon gumikan sa aborsyon, ug mapanalipdan ang ilang pagduol sa aborsyon, sulod sa ikatugot nga buwan sa pagmabdos kon ang ilang panglawas o tawhanong katungod mahimutang sa peligro.

Ang Sex Selective nga Aborsyon. (Aborsyon nga nagdepende kon babaye o lalaki ba ang bata) maoy usa sa mga isyu nga nahimong sentro sa panaglantugi didto sa ika-51 nga tigum sa Commission on the Status of

Women (CSW) nga nahitabo niadtong 26 sa Pebrero hangtud 9 sa Marso 2007, didto sa New York City ug gitambongan sa 91 ka nasud, 2,000 nga nagkalain-laing grupo sa katilingban, ug sa gibana-bana nga 4,000 ka tawo. Ang tema karong tuiga, “Ang Pagwagtang sa Tanang Klase sa Pagpihig ug Kapintas Ngadto sa Batang Babaye” (The Elimination of All Forms of Discrimination and

Violence Against the Girl Child), usa unta ka luwas nga isyu, apan gigamit kini sa mga konserbatibo nga mga grupo (right-wing groups) aron ilang mapaduso ang mga kontra-sa-kapili-an (anti-choice) nga katuyo-an. Ang resolusyon sa “sex selective abortion” gipa-ila sa Estados Unidos ug gisuportahan sa mga organisasyon nga kontra-sa-kapili-an. Ang resolusyon nakita sa SRHR (Sexual and Reproductive Health and Rights) nga usa ka malimbongon nga lakang aron mahilakip sa internasyunal nga kasabutan ang mga pinulungan nga sa umaabot mahimong makahagip-ot sa kahigayunan alang sa aborsyon ug uban pang serbisyo tali sa reprodiktibong kahimsog.

Si Elisha Dunn-Georgio sa Sexuality Information and Education Council of the United States (SIECUS) mihatag og katin-awan sumala sa mosunod: *Ang atensyon nga gihatag sa mga magsisibya mahitungod sa paggamit ug ultrasounds sa India ug China aron mahibaw-an daan ang pagkatawo sa bata (fetal sex), tungod sa ilang pagpihig pabor sa anak nga lalaki, nahimong usa ka grasya alang sa mga konserbatibo nga grupo. Imbes tutukan ang mga katilingbanong hinungdan sa dili patas o makatarunganon*

nga pagtan-aw sa babaye o lalaki sanglit mas nabatagan ug gibug-aton ang lalaki gigamit hinuon kini sa mga konserbatibo nga grupo aron adunay baruganan ang ilang mga pangatarungan sa mga katungod sa wala pa matawo nga bata (fetal rights and personhood). Ang pagtambong niining grupoha sa UN nakahatag og alarma, sa yano nga pagkasulti. Apan ang labaw pa nga makakulba tingali mao ang nagkalapad nga impluwensya nga ilang gihuptan ug ang ilang kabanas sa pagpaugong sa tingog sa mas hilabihan ka konserbatibo nga baruganan sa pag-ugmad og mga internasyunal nga mga palisiya nga naglangkob sa mga katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog (SRHR).² Ang paglantugi batok sa sex selective abortion (aborsyon nga nagdepende kon babaye o lalaki ba ang bata) nga nanukad sa "katungod nga mabimugso" (right to be born) usa ka malimbungon nga pamaagi sa mga konserbatibo nga grupo aron mahaguka ang SRHR sa kababayan-an ug mga batan-ong babaye. Ang pagpalabi sa lalaki ug ang aborsyon nga nagdepende sa pagkatawo sa bata walay duhaduha nga usa ka klase sa diskriminasyon o pamihig kontra sa mga bata nga babaye ug kababayan-an. Pero, si Yakin Enturk, U.N. Special Rapporteur on Violence Against Women, nagpunting sa nagkalain-laing butang, nga kining klase sa diskriminasyon may kalabutan sa kalisud, ekonomiya, ug sa dili patas nga pagtan-aw sa babaye o lalaki. Ug, hangtud dili nato mahatagan og kasulbaran, dili nato makab-ot ang mga tumong sa CSW (Commission on the Status of Women) sa pagpaundang sa tanang diskriminasyon ug pamintas sa mga bata nga babaye.²

Ang Ambassador sa Estados Unidos nga si Patricia Brister, sa iyang pagsaysay nganong gibakwi sa U.S. ang resolusyon tungod sa kakuwang og suporta, miingon nga ang mga taga U.S. nga mitambong wala mahimuot sa mga nasabutang hukom nga nagpalapad sa SRHR sa mga bata'ng babaye pinaagi sa pag-apil sa 'kadaghanang mga basihanang' (multiple references) sa mga programa ug mga kalihukan aron sila makasabot sa ilang sexuality.¹

Sa katapusan, ang mga nasabutang hukom sa CSW aduna'y usa ra ka paghisgot sa "pagpili og pagkatawo sa wala pa ipanganak ang bata" (prenatal sex selection), sa mga mosunod: "Wagtangon ang tanang klase sa diskriminasyon batok sa bata nga babaye ug ang mga hinungdan sa pagpalabi sa anak nga lalaki, nga miresulta sa kuyaw ug sayop nga mga binuhatan mahitungod sa pagpatay sa babaye nga bata (Female infanticide) ug pagpili sa pagkatawo sa wala pa kini gipanganak (prenatal sex selection), nga posibleng adunay mga importante nga epekto sa kinatibuk-ang katilingban (14.9).³

Mga Tinubdan: (1) SIECUS. March 2007. *International Right Wing Watch (IRWW)*. (2) Dunn-Georgiou, Elisha. "Right-wingers at the Commission on the Status of Women." Available at: www.rhrealitycheck.org/blog/2007/03/06/right-wingers-at-the-commission-on-the-status-of-women

SIECUS, 1706 R Street, NW Washington, DC 20009. Tel.: +1-202-265-2405. Fax.: 202-462-2340, (3) CSW Agreed Conclusions, available at: www.un.org/womenwatch/daw/csw/51sess.htm#outcomes

Malaysia

Ang pagmabdos nga supak sa kabubut-on ug ang reprodiktibong kapili-an ug katungod lakip na ang pagpahaduol sa serbisyo alang sa pagpugong sa pagkamabdos ug aborsyon maoy mga mahinungdanong nahisgutan sa Kehamilan yang tidak diingini: Pilihan wanita dun hak-hak reprodiktif ke atas kontrasepsi dan pangguguran didto sa sa Fiesta Feminista-Malaysia, niadtong Hunyo 17, 2007 sa Kuala Lumpur. Gipahigayon kini sa Reproductive Rights Advocacy Alliance of Malaysia (RRAAM). Ang tigum nilungtad ug duha ka oras ug gitambongan sa 30 ka tawo nga kadaghanan anaa sa mga organisasyon sa mga kababayan ug media sa tibok Malaysia.

Si Rashidah Abdullah, RRAAM co-coordinator, ARROW co-founder ug dugay nga aktibista sa Reprodiktibong Katungod, nagpakita sa tinud-anay nga kahimtang sa mga kababayan-an sa Malaysia ug sa dili maayo nga programa sa pagplano sa pamilya sa gobyerno, nga miresulta sa nihit nga paggamit og mga kontraseptibo sa kababayan-an ug daghan nga pagmabdos nga supak sa kabubut-on. Iyang gilati ang mga nagkalain-laing lakang nga gihimo sa kababayan-an sa pag-atubang sa dili tinuyo nga pagmabdos. Nahisgutan usab ang mga isyu nga may kalabutan sa pagpahaduol sa serbisyo alang sa aborsyon (pananglitan, kalidad sa serbisyo, isyung legal, ekonomikanhon ug katilingbanong mga babag, pagtunhay sa serbisyon pagtambag human sa aborsyon ug uban pa) ug natapos kini sa paghisgut mahitungod

Ang Reproductive Rights Advocacy Alliance sa Malaysia namugna sa tuig 2007 isip alyansa sa matag-usa ug NGOs nga nanumpa sa pagpahaduol sa luwas, legal ug barato nga serbisyo sa aborsyon ug pamugong sa pagkamabdos pinaagi sa kasayuran, pagtuon, ug pagpaduso gamit ang kamatuoran.

sa reprodiktibong katungod sa mga kababayan-an. Si Mr. S. Radhakrishnan, abogado ug kanhi Presidente sa Medical Legal Society, naghisgut sa mga legal nga Katungod sa kababayan-an tali sa aborsyon. Iyang gitumbok nga, sukwahi sa kasagaran nga pagsabot, ang balaod nagtugot sa doktor nga makabuot sa paghunong sa pagmabdos gumikan sa pisikal ug mental nga mga hinungdan. Sa katapusan, Si Dr. S.P. Choong, RRAAM co-coordinator ug direktor sa klinika nga nagtutok sa kababayan-an sulod na sa 20 ka tuig, naghisgut sa tinuod nga sukod sa aborsyon sa Malaysia. Iya usab gipunting ang mga elemento sa serbisyo sa aborsyon nga nagtutok sa kababayan-an ug ang mga hagit sa pagpahaduol niining maong serbisyo. Iyang gitataw ang legal nga kahintang sa aborsyon ug iyang gihingusgan ang panginahanglan sa paghugpong sa nagkalain-laing grupo sa nasud aron mapalambo ang pagpahaduol sa luwas nga serbisyo sa aborsyon ngadto sa kababayan-an.

Ang Reproductive Rights Advocacy Alliance sa Malaysia namugna sa tuig 2007 isip alyansa sa matag-usa ug NGOs nga nanumpa sa pagpahaduol sa luwas, legal ug barato nga serbisyo sa aborsyon ug pamugong sa pagkamabdos pinaagi sa kasayuran, pagtuon, ug pagpaduso gamit ang kamatu-oran. Ang tigum Fiesta Feminista session maoy unang pangpublikong kalihukan sa RRAAM; kini sundan og panagtigum sa 200 ka mga doktor ug nurses didto sa Sesemban sa Hulyo 3, 2007.

Tinubdan: Reproductive Rights Advocacy Alliance Malaysia (RRAAM), Email: rraamalaysia@yahoo.com

Nepal

Human sa pipila ka tuig nga pagpaduso, ang aborsyon, sa katapusan gitugot na sa balaod sa Nepal niadtong

Photo by: Eduardo Lima de Oliveira

2002. Gisugdan ang mga serbisyo diha sa mga publikong tambalanan, inubanan sa taho gikan sa Ministro sa Panglawas niadtong Marso 2007 nga labaw sa 100,000 nga luwas nga serbisyo sa aborsyon ang nahatag ngadto sa mga kababayan-an pinaagi niining mga tambalanan.

Bisan pa niining makapa-aghat nga taho, daghan pa ang angay buhaton aron mahibalo-an sa katawhan sa kabanikanhan nga sa pagkakaran gitugot na sa balaod sa Nepal ang aborsyon, si Dr. Aruna Upreti nagkanayon sa iyang namantala nga pakisusi. 450 ka mga babaye ug 50 ka lalaki (miyembro sa komunidad nga miboluntaryo og serbisyo sa panglawas, miyembro sa mga organisasyon sa komunidad, mga nagtrabaho sa NGO, mga magtutudlo ug mga trabahante) ang nahi-apil sa panagtapok-tapok sa pakisusi.

Gibutyag sa maong pakisusi nga 90% sa kababayan-an wala makahibalo nga ang aborsyon gitugotan na sa balaod. Sa laing bahin, labaw sa 80% sa mga kalalakin-an nakahibalo nga ang aborsyon gitugot na sa balaod apan wala mopa-ambit niining kasayuran sa ilang mga asawa ug mga kadugo.

Apan tingali mas labaw nga makahingawa nga bisan ang mga tigpahigayon sa serbisyon panglawas wala usab makahibalo niini. Ang mga tigtabang nga mga nars ug komadrona sa mga nagkalain-laing lugar, ingon usab ang mga staff nurses sa ospital gawas sa Kathmandu, wala makahibalo sa pagtugot sa aborsyon sa ilang balaod. Lunlon doktor ug nars lamang nga nakaagi

ug pag-bansay sa pag-atiman human sa aborsyon ang nakahibalo sa maong balaod. Apan makasubo nga kining mga tigpahigayon sa serbisyon panglawas kulang sa panglantaw sa katungod Imbes sabton nga ang pagdangop sa aborsyon usa ka bataan nga katungod sa kababayan-an, kadaghanan kanila nagmando sa pagtugot gikan sa mga bana o mga kadugo sa dili pa ihatag ang serbisyo. Sa usa ka grabeng kaso, ang ospital sa Bheri nga nahimutang sa Halayo nga Rehiyon sa Sidlakang Nepal nag-awhag sa mga kababayan-an nga magdala og rekomendasyon gikan sa komitiba sa distrito sa ilang komunidad una sila mahatagan og serbisyo.

Ang pakisusi usa ka panawagan sa gobyerno ug katilingban alang sa paghatag og igo nga kasayuran mahitungod sa balaod hilabina sa mga probinsya; ang pagwagtang sa babag nga administratiba, ingon pananglitan sa pag-uyon sa bana, nga nakahatag og kalisod sa mga kababayan-an nga makadawat og luwas nga serbisyo sa aborsyon; ug mapalig-on ang pagpatuman sa mga program tali sa maki-angayon nga pagtan-aw sa babaye ug lalaki aron siguro nga ang aborsyon maila isip katungod sa usa ka babaye.

Tinubdan: Dr. Aruna Upreti, Independent Consultant and ARROW Programme Advisory Committee member. Email: arunaupreti@yahoo.ca

Photo by: Rodelyn Marte

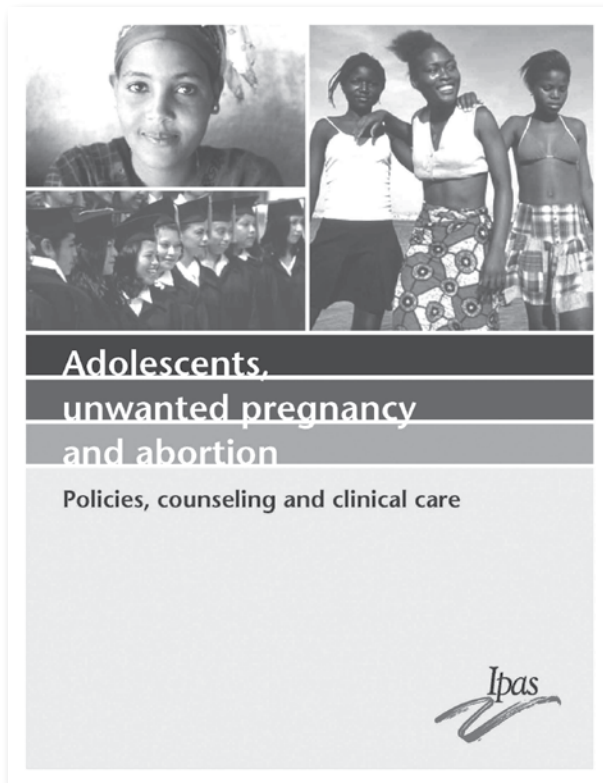
Center for Reproductive Rights (CRR). 2005. "Adolescents need safe and legal abortion." New York: CRR. 5p. Available at www.crlp.org/pdf/pub_bp_tk_adolescents.pdf Tel +917-637-3600. Fax.: +917-637-3666

Kining hamubo nga sinulat usa ka maayo nga tamdanan alang sa mga tigpanday ug mga palisiya ug sa mga tigpaduso ug tighimo ug mga programa sa katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog sa kabatan-onan. Pinaagi sa paghatag og ebidensya nga ang kabatan-onan mas anaa sa dakung risgo sa dili tinuyo'ng pagmabdos, malagmit nga mas modangop sa dili luwas nga pamaagi sa pagpakuha, ug adunay mga panginahanglan sa panglawas nga lahi sa mga edaran, kining dokumento naghatag og mga lig-on nga pangatarungan nga nanukad sa katungod aron ang gobyerno motangtang sa tanang mga babag sa luwas nga mga serbisyo sa aborsyon alang sa kabatan-onan. Kini nagpunting usab og mga rekomendasyon sa isyu gikan sa United Nations Committee on the Rights of the Child.

Cook, R. & Dickens, B.M. 2000. "Recognizing adolescents' evolving capacities to exercise choice in reproductive health care. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*. Vol. 70, Issue 1, pp. 13-21. Contact: rebecca_cook@utoronto.ca and bernard.dickens@utoronto.ca

Kini nga dokumento naghigut og mga isyu mahitungod sa mga katungod sa ginikanan (parental rights) ug mga katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog sa mga kabatan-onan. Kini nagtan-aw sa UN Convention on the Rights of the Child (Kombensyon sa Tinipong Kanasuran Mahitungod sa Katungod sa Bata) nga gidawat ug gipirmahan sa tanang gobyerno gawas lamang sa Somalia ug USA, ug naglatid og mga konsepto sa naglipang nga katakus sa kabatan-onan alang sa mga kapili-an sa pag-atiman sa reprodiktibong kahimsog. Sa ingon niana mahimong modoul ang kabatan-onan sa serbisyon pag-atiman sa reprodiktibong panglawas bisan sa walay pagsanong sa ginikanan. Pinaagi sa paggamit sa CRC, gisusi nila ni Cook ug Dickens ang mga katungdanan sa gobyerno ug sa mga tigpahigayon sa serbisyon panglawas aron mapatuman ug matubag ang mga katungod ug panginahanglan sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog sa kabatan-onan. Kini gitapos sa usa ka mubo nga pagtuon sa Profamilia, usa ka NGO sa nasud sa Colombia nga nagdumala sa mga sentro ug serbisyo alang sa kabatan-onan ug mahimong sumbanan sa pagsuporta sa naglipang nga katakus sa mga kabatan-onan.

De Bruyn, M.; Packer, S. 2004. *Adolescents, Unwanted Pregnancy and Abortion: Policies, Counseling and Clinical Care*. Chapel Hill NC, USA: Ipas. 50p. Available at www.ipas.org/english/publications/adolescents. Asp Tel: +919-967-7052. Fax: + 919-929-0258.

Daghang mga kahinguhaan mahitungod sa katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog sa mga kabatan-onan ang wala magtagad sa aborsyon, samtang ang mga basahon sa aborsyon walay lawom nga pagtuki sa panginahanglan sa kabatan-onan. Kini nga dokumento maoy mipuno niini nga mga pagkulang, pinaagi sa paghatag ug kasayuran ug mga sugyot sa pagtubag sa sangputanan sa dili tinuyo nga pagkamabdos sa kabatan-onan hilabi na mahitungod sa abortion, pagtambag ug pag-atiman.

Gitinguha niining balasahon ang pagtabang sa mga tigpanday sa palisiya ug tigpatuman sa mga programa sa pagsiguro nga ang mga batan-ong babaye kinsa mohukom alang sa ilang dili tinuyo nga pagsabak hilayon makaduol sa de-kalidad ug malangkubon nga serbisyon panglawas.

Ang *Adolescents* nabahin ngadto sa upat. Ang "Introduksyon" nagtin-aw sa hisgutanan sa pagkamabdos sa batan-on, tinuyo nga pagpakuha, katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog lakip na ang mga balaod nga may kalabutan sa aborsyon tali sa mga batan-on sa mga piniling nasud. Ang seksyon sa "Gambalay sa Gimbut-an" (Policy Framework) naghigut sa mga mahimong lakang sa pagpugong sa dili tinuyo nga pagkamabdos tali sa kabatan-onan, paghatag kanila sa kasayuran bahin sa aborsyon, pagpahaduol sa malangkubong pag-atiman human sa aborsyon, ug paghatag ug kahigayunan nga sila makaduol sa luwas ug mga legal nga aborsyon. Ang seksyon sa

“Counseling and Clinical Care” (Pagtambag ug Klinika nga Pag-atiman) nagpakita sa mga rekomendasyon sa psychosocial ug klinikang pag-alima nga gihugpong gikan sa nagkalain-laing tamdanan sa sekswal ug reproduktibong kahimsog.

Ang “Appendices” (Mga Gipataban) naglakip og mga sinulat gikan sa mga dokumento sa tawhanong katungod kalambigit sa reproduktibong kahimsog sa kabatan-onan, mga pagtibuok sa mga nasudnong bala-od mahitungod sa aborsyon tali sa kabatan-onan, ug sa mga galamiton sa pagtudlo ug pagtambag. Ang katapusan nga seksyon naghatag og mga lista sa mga magamit nga mga kahinguhaan alang sa mga tigpanday og mga gimbut-an, mga panuki-duki, mga tigpambag, mga tigpahigayon, sa pag-alima, ug sa kabatan-onan mismo.

Ang sinulat ni Sarah Parker, “Danger Ahead: How restricting teens’ access to safe abortion threatens their lives and health” gihimo usab sa IPAS niadtong 2005 pinasikad sa dokumento nga *Adolescents*.

Faundes, A.; Barzelatto, J.S. 2006. *The Human Drama of Abortion: A Global Search for Consensus*. Nashville, USA; Vanderbilt University Press. 200p. For purchase details go to: www.VanderbiltUniversityPress.com Tel: +615-322-3585. Fax: +615-343-8823

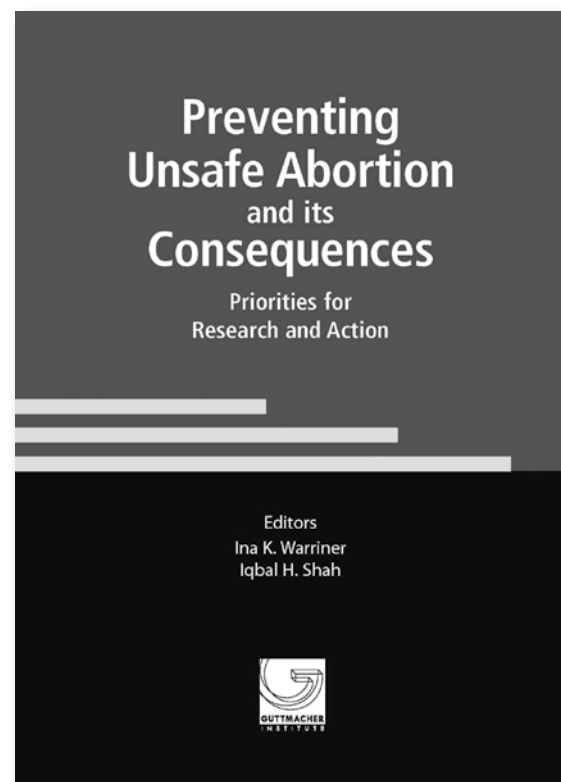
Isip tinun-an sa medisina ug mananambal, ang duha ka manunulat nahimong saksi sa kamatayon ug kadaot nga dangat sa dili luwas nga pagpakuha. Ang ilang mga kasinati-an nagmugna sa usa ka libro nga nagpadayag ug tataw nga sumbanan sa pakighinabi lagmit mahiusa ang nasiak-siak nga panglantaw sa aborsyon. Ang una sa upat ka bahin mao ang “The Human Drama of Abortion (Ang Tawhanong Dula sa Aborsyon).” Kini naghigut sa personal ug katilingbanong suliran tali sa aborsyon. Ang ikaduhang bahin nagbatbat sa nagsumpaking mga hiyas nga gi-atubang sa mga propesyunal sa kahimsog kalambigit sa aborsyon. Ang ikatulong bahin, naglambigit sa pagpa-uswag sa kahimtang, nagsusi sa mga nahimo na nga lakang nga napamatud-an nga epektibo sa pagpakunhod sa aborsyon ug sa pagpa-ubos sa tawhanon, katilingbanon ug ekonomikanhong bugti sa aborsyon. Ang ika-upat nagtuki sa panginahanglan sa mga katilingban nga makakab-ot og usa ka politikanhong kahiusahan sa isyu. Sa kinatibuk-an, kini nagsugyot nga kadaghanan sa katawhan nagtuo nga ang kalibutan mas haruhay nga puy-an kun ang aborsyon, wala man gidili apan mapugngan. Apan gidawat sa kadaghanan nga ubos sa mga piniling kahimtang, ang aborsyon mahimong hatagan og pagtugot. Ilang gipasabot nga kun dili lang ipasulabi sa duha ka nanagsumpaking pundok ang ilang panaglaha, maablihan ang mabungahon nga panagsabot-

sabot ug maluwas ang daghang kinabuhi. Sila nagtuo nga kun ang daghan nga nagpakahilom mahatagan sa kasayuran, kini makausab sa mga panglantawaron makab-ot ang politikanhong kahiusahan.

Shah, I.; Ahman, E. 2004 “Age patterns of unsafe abortion in developing country regions.” *Reproductive Health Matters*. Vol. 12, No. 24 (supplement), pp. 9-17. Contact: shahi@who.int

Ang dagan sa pangidaron sa mga nagpakuha mahinungdanong yawi alang sa haum ug epektibo nga mga lakang sa pagpugong sa peligrong pagpakuha ug sa paghatag og pag-alima human sa aborsyon. Kini nga dokumento nagtuki sa kalapad sa peligrong aborsyon sumala sa edad ug rehiyon diha sa naglambong kanasuran ginamit ang mga namantalang pakisusi sukad sa 1985 ngadto sa 2002. Kini nagpakita sa mga kasayuranti sa panghitabo sa tinuyong pagpakuha subay sa han-ay sa nagkalain-laing edad sa Africa, Asia ug Latin America/ Caribbean regions. Kini nagpadayag nga 9% sa peligrong pagpakuha sa Asya nahitabo tali sa mga nag-edad ug 15-19, ug ang mas daghan nga 23% nahitabo tali sa mga nag-edad 20-24.

Ang pagtuki ni Shah ug Ahman nagpakita nga ang mga lakang sa Africa angayan itutok sa nag-edad ug 25 pataas, sa edad 20-35 alang sa Latin America ug sa Caribbean.

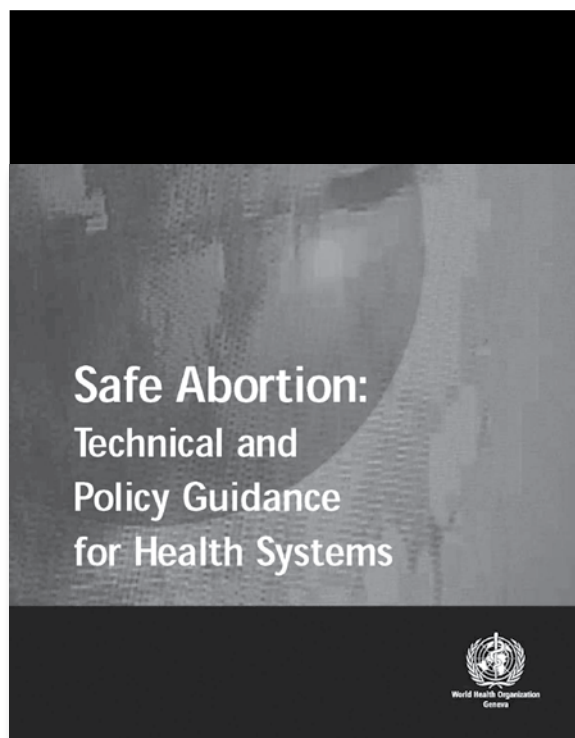
Warriner, I.K.; Shah, I.H. (Eds.). 2006. *Presenting Unsafe Abortion and Its Consequences: Priorities for Research and Action*. New York & Washington: Guttmacher Institute. 243p. Available at: [www.guttmacher.com/pubs/2006/07/10/Preventing Unsafe Abortion.pdf](http://www.guttmacher.com/pubs/2006/07/10/Preventing%20Unsafe%20Abortion.pdf)
Tel.: +212-248-1111. Fax: +212-248-1951.

Kining maayo nga kasayuran nagpundok sa tanang mga dokumento nga gihatag ngadto sa konsultasyon nga gipasi-ugdahan sa WHO (World Health Organization, aron pagtuki sa kalibutanon ug rehiyonal nga problema tali sa dili luwas nga aborsyon. Kini usab nagpunting sa usa ka gambalay sa pakisusi sa tinguha nga mapaubos ang mga dili tinuyo nga pagkamabdos, peligrosong pagpakuha ug ang bagô ngadto sa mga babaye, ilang pamilya ug sa sistemang panglawas sa publiko. Niadto nga tigum, gisusi sa mga eksperto ang nagtunhay nga kamatuoran tali sa dili luwas nga aborsyon. Gisusi usab ang mga hinungdan sa maong kahintang nga nagpadayon ang problema, ug gipunting ang mga oportunidad para malikayan ang dili luwas nga aborsyon ug ang mga nakababag sa pagpugong niini. Gihatagan ug pagtagad sa mga nisalmot ang mga teyoritikal ug medikal nga mga isyu nga adunay kalabutan sa pagpanuki-duki sa dili luwas nga aborsyon ug gipanday ang rehiyonal nga mga prayoridad sa paglikay sa dili luwas nga aborsyon. Ang basahon nagpunting sa mga mahinungdanon nga hisgutanan alang sa mga panukiduki ug lakang sa paglikay sa dili luwas nga aborsyon. Ang mga tigbasa sa Asya-Pasipiko nagpakita og interes sa sinulat ni Bela Ganatra, "Unsafe Abortion in South and in South-East Asia: A review of the evidence" nga misusi sa mga pagmatuod sa mga dangpanan sa luwas nga aborsyon, nagpunting sa mahinungdanong mga prayoridad sa pagpanukiduki ug programa ug sa mga kakulang tali sa kasayuran.

Ang ubang dokumento naglakip sa "Abortion, human rights and the International Conference on Population and Development (ICPD)" ni Rebecca J. Cook; "The incidence of unsafe abortion: A global review" ni Susheela Singh; ug "Reducing the complications of unsafe abortion: The role of medical technology" ni David A. Grimes.

World Health Organization (WHO). 2003. *Safe Abortion: Technical and Policy Guidance for Health Systems*. Geneva, Switzerland: WHO. 106p. Available at www.who.int/reproductive-health/publications/safe_abortion/safe_abortion.pdf Tel.: +4122-791-2111. Fax: +4122-791-3111.

Kining mahinungdanon nga kahinguhaan gimugna sa WHO aron matubag ang hagit sa pagpatunhay sa luwas nga serbisyo sa aborsyon, tungod kay dul-an sa 20

milyones ka tinuyo nga pagpakuha (halos katunga sa 46 ka milyon nga tinuyo nga aborsyon sa matag tuig) ang gibanabana nga dili luwas, ug nga 13% sa mga kamatayon nga kalambigit sa pagkamabdos naggumikan sa mga komplikasyon sa dili luwas nga aborsyon. Kini nga dokumento miila nga, sa halos tanang nasud sa kalibutan, ang aborsyon gitugotan sa balaod aron maluwas ang kinabuhi sa usa ka babaye; sa sobra sa 3/5 sa mga nasud, gitugotan aron mapanalipdan ang pisikal ug mental nga kahimsog sa kababayan-an; ug diha sa halos 40%, gitugotan kini alang sa mga kaso sa lugos o lugos hinimo sa kadugo o kun may deperensya ang gisabak. Ang dokumento alang sa teknikal ug pang-palisiya nga giya, gimugna uban ang sugyot sa daghang mga internasyunal nga eksperto sa pamalaod, medisina, lagda sa pamatasan, katilingbanong siyensya, ug pangpublikong panglawas. Usa kini ka malangkubon nga panglantaw sa mga aksyon nga angay buhaton sa mga propesyunal sa panglawas sa sulod ug gawas sa gobyerno aron pagseguro nga mahatag ang luwas, de-kalidad nga mga serbisyo sa aborsyon ubos sa pagtugot sa balaod. Kini nagtanyag sa usa ka tinibuok nga panglantaw sa mga hagit nga gi-atubang sa pangpublikong panglawas mahitungod sa dili luwas nga aborsyon, naghatag og mga detalye sa nagkalain-laing aspeto sa pag-alima alang sa luwas nga aborsyon, mga isyu nga gi-atubang sa sistema sa panglawas diha sa pagpahiluna sa mga serbisyo, ug mga konsiderasyon pinasubay sa mga balaod, kalagda-an ug mga gimbut-an alang sa pagpalambo sa kalidad ug pagtanyag sa pag-alima.

Uban Pang Kahinguhaan

Bearinger, L.H. [et al.]. 2007. "Global perspectives on the sexual and reproductive health of adolescents: Patterns, prevention, and potential." 12p. *The Lancet Early Online Publication*.

Boonstra, H.D. [et al.]. 2006. *Abortion in Women's Lives. Washington, DC, USA: Guttmacher Institute.* 44p. Available at www.guttmacher.org/pubs/2006/05/04/AiWL.pdf

Bott, S. [et al.]. [Eds.]. 2003. *Towards Adulthood: Exploring the Sexual and Reproductive Health of Adolescents in South Asia.* Geneva: World Health Organization. 244p.

Family Care International & Ipas. 2005. *Improving Access to Safe Abortion: Guidance on Making High Quality Services Available, A Presentation Package for Advocates.* [CD-ROM].

Grimes, D.A. [et al.]. 2006. "Unsafe abortion: The preventable epidemic." *Lancet SRHR Series.* 12p. Available at www.who.int/reproductive-health/publications/articles/article4.pdf

PATH, Ipas. 2005. *Sparking Dialogue: Initiating Community Conversations on Safe Abortion.* PATH and Ipas. 12p. Available at: www.ipas.org/publications/en/SPARKDIA_E05_en.pdf

Sjödahl, Silvia. (Ed.). 2004. *Respect Choice: Safe Abortion, A Prerequisite for Safe Motherhood. Stockholm, Sweden: The Swedish Association for Sexuality Education (RFSU).* 114 pp. Available at www.rfsu.se/upload/PDF-Material/respect%20choice.PDF

Tylee, A. [et al.]. 2007. "Youth-friendly primary-care services: how are we doing and what more needs to be done?" *The Lancet Early Online Publication.* 9p.

Westley, Elizabeth. 2005. *Saving Women's Lives: The Health Impact of Unsafe Abortion, Report of a Conference Held in Kuala Lumpur, Malaysia, 29 September - 2 October 2003.* Montreal: Family Care International. 52p.

Websites with Resources on Abortion and Youth Center for Reproductive Rights

www.reproductiverights.org/pub_bp.html#adolescents

Guttmacher Institute

www.guttmacher.org/sections/adolescents.php

International Planned Parenthood Federation

www.ippfwb.org/publications/serial_issue_e.asp?PubID=31&SerialIssuesID=148

Ipas

www.ipas.org/english/publications/adolescents.asp

Youth Coalition

www.youthcoalition.org/DEV/mambo2/index.php?option=content&task=view&id=68&Itemid=92

Mga Gimantala sa ARROW

ARROW. 2007. *Rights and Realities: Monitoring Reports on the Status of Indonesian Women's Sexual and Reproductive Health and Rights - Findings from the Indonesian Reproductive Health and Rights Monitoring & Advocacy (IRRMA) Project.* Kuala Lumpur: ARROW. 216p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 2005. *Monitoring Ten Years of ICPD Implementation: The Way Forward to 2015, Asian Country Reports.* Kuala Lumpur: ARROW. 384p. Price: US\$ 10.00

ARROW, CRR. 2005. *Women of the World: Laws and Policies Affecting Their Reproductive Lives, East and Southeast Asia.* New York: Center for Reproductive Rights. 235p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 2003. *Access to Quality Gender-Sensitive Health Services: Women-Centred Action Research.* Kuala Lumpur: ARROW. 147p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 2001. *Women's Health Needs and Rights in Southeast Asia: A Beijing Monitoring Report.* Kuala Lumpur: ARROW. 39p. Price: US\$ 10.00

Abdullah, Rashidah. 2000. *A Framework of Indicators for Action on Women's Health Needs and Rights after Beijing.* Kuala Lumpur: ARROW. 30p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 2000. *In Dialogue for Women's Health Rights: Report of the Southeast Asian Regional GO-NGO Policy Dialogue on Monitoring and Implementation of the Beijing Platform for Action, 1-4 June 1998, Kuala Lumpur, Malaysia.* Kuala Lumpur: ARROW. 65p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 1999. *Taking up the Cairo Challenge: Country Studies in Asia-Pacific.* Kuala Lumpur: ARROW. 288p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 1997. *Gender and Women's Health: Information Package No. 2.* Kuala Lumpur: ARROW. v.p. Price: US\$ 10.00

ARROW. 1996. *Women-centred and Gender-sensitive Experiences: Changing Our Perspectives, Policies and Programmes on Women's Health in Asia and the Pacific. Health Resource Kit.* Kuala Lumpur: ARROW. v.p. *Differential Pricing.* Contact ARROW for details.

ARROW. 1994. *Towards Women-Centred Reproductive Health: Information Package No. 1.* Kuala Lumpur: ARROW. v.p. Price: US\$ 10.00

Payments accepted in bank draft form. Please add US\$3.00 for postal charge. For more details, please email arrow@arrow.po.my

Katungod sa Mga Ginikanan (Parental Rights)

Kini nga pulong gigamit sa mga konserbatibo nga grupo aron madid-an ang kabatan-onan sa pagduol sa mga paagi nga malikayan ang pagsabak, impormasyon ug pagtambag, edukasyon kabahin sa sekswalidad ug aborsyon. Ilang gipangatarungan nga ang mga ginikanan mao ang adunay gahum kon sukaranan mahitungod sa mga katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsug. Sa International Conference on Population and Development (ICPD), makusganon nila nga gisupak ang pag-ila sa mga katungod sa sekswal ug reprodiktibong kahimsog o sexual and reproductive health and rights (SRHR) alang sa kabatan-onan ug sila naka-angkon og tipik nga kalampusan sa paglugpit niining maong mga katungod. Ang pinulongan nga gidawat sa nahingpit nga dokumento sa ICPD usa ka pauyon-uyon---ang ICPD niila sa mga “katungod, mga katungodanan ug mga responsibilidad sa mga ginikanan” sa paghatag og giya sa kabatan-onan mahitungod sa SRHR, samtang gimando usab ang pagpalampos ug ang pagpanalipod sa “mga katungod sa kabatan-onan sa edukasyon bahin sa ilang kinatibuk-ang kaayohan sa panglawas, impormasyon ug paggalam” (para 7.46) ug ang paggamit sa mga serbisyo nga dili pinugngan.¹ Ngano man kaha nga ang masinati-ong pulong nga “Parental Rights” o katungod sa mga ginikanan mahimong makalimbong kay imbes nga mapanalipdan ang kabatan-onan, aduna hinuon kini’y sukwahi nga epekto. Ang gitawag nga “Parental Rights” kon ang katungod sa mga ginikanan, gigamit aron pagdiskarel sa mga SRHR sa kabatan-onan sa nasudnon ug lokal nga kalangkoban pinaagi sa mga balaod, ug mga gimbut-an sa mga ospital nga nagmando og pagtugot sa ginikanan o usa ka pasiuna nga pagpahibalo kanila aron mahatag ang luwas nga serbisyo sa aborsyon. Samtang ang kabatan-onan lagmit ganahan nga ilakip ang ilang mga ginikanan sa pagkab-ot og desisyon, ang gobyerno ug ang mga tighatag og serbisyo sa panglawas kinahanglan dili magmando niini. Sa pagkatinuod, daghan sa mga batan-on nga babaye ang abli makighinabi sa ilang ginikanan tali sa pagpakuha bisan kun wala kini nga balaod. Kadtong magdumili, kasagaran nahadlok sa mga negatibo nga sangputanan sama sa pagpalayas sa balay, o ang pagpugos nga ipadayon ang pagmabdos. Ang pamalaod og mga proseso nga nagmando sa pagpanginlabot sa ginikanan nagbutang sa kabatan-onan nga biktima sa pag-abuso o paglugos sa kadugo sa mas labaw pa nga risiko. Kining mga bala-od ug mga gimbut-an mao’y makapalangay sa desisyon sa pagpakuha, mopasaka sa pisikal nga mga risiko sa mga proseso sa matag semana nga malangay, o magtukmod sa kabatan-onan nga magpakuha sa dili luwas nga paagi, basta makaseguro sila nga kini tinago ug walay lain nga makahibalo.²

Ang gitawag nga “Parental Rights” kon ang katungod sa mga ginikanan, gigamit aron pagdiskarel sa mga SRHR sa kabatan-onan sa nasudnon ug lokal nga kalangkoban pinaagi sa mga balaod, ug mga gimbut-an sa mga ospital nga nagmando og pagtugot sa ginikanan o usa ka pasiuna nga pagpahibalo kanila aron mahatag ang luwas nga serbisyo sa aborsyon.

Ang Paglipang sa Katakus sa Kabatan-onan

Ang Convention of the Rights of the Child (CRC) mi-ila nga ang kabatan-onan may katakus nga mohimo og desisyon kabahin sa ilang kinabuhi ug kini angayan nga tahuron. Gitamod usab niini ang ilang pribadong mga katungod (right to privacy). Ubos sa CRC, ang gobyerno gimando-an nga motahod sa katungod ug katungodanan sa mga ginikanan ug, kon gikinahanglan sa mga legal nga magbalantay, sa paghatag og giya ngadto sa bata alang sa pagpatuman sa iyang katungod sa pamaagi nga subay sa iyang naglipang nga katakus. Tungod niini, ang CRC mitakda og mga limitasyon sa papel sa mga ginikanan kon ang batan-on aduna na’y katakus sa paghimo og iyang kaugalingon nga desisyon. Ang kasagaran nga lagda mao nga ang kabatan-onan nga sarang ka aktibo sa pakighilawas nga walay pagkontrolar sa ginikanan may katakus nga makadawat sa mga pagtambag kabahin sa SRHR ug sa pag-alima bisan walay pagdumala sa ginikanan. Ang CRC binalaod nga nag-aghat sa gobyerno sa paglibkas sa mga legal, linagda, ug katilingbanong mga babag sa pagkuha og mahinungdanong kasayuran ug pagtagad; ug maseguro nga ang maghatag ug serbisyo sa panglawas may katakus sa pagsanta sa kapasidad sa kabatan-onan sa paghimo og makatarunganon, gawasnon, ug tinipig nga desisyon mahitungod sa ilang panglawas.³

Panapos nga pahinumdom

- 1 Bergman, Ylva. (Ed.). 2004. *Breaking Through: A Guide to Sexual and Reproductive Health and Rights. Sweden: The Swedish Association for Sexuality Education (RFSU)*. 64 pp. Available at www.rfsu.org/upload/PDF-Material/breaking.pdf
- 2 Center for Reproductive Rights (CRR). 2005. “Adolescents need safe and legal abortion.” New York: CRR. 5p. Available at www.crlp.org/pdf/pub_bp_tk_adolescents.pdf
- 3 Cook, R. & Dickens, B.M. 2000. “Recognizing adolescents’ evolving capacities’ to exercise choice in reproductive health care.” *International Journal of Gynecology & Obstetrics*. Vol. 70, Issue 1, pp.13-21.

Pinagsama-sama ni Maria Melinda Ando,
Programme Officer, ARROW. Email: malynd@arrow.org.my

EDITORIAL TEAM

Editorial Team

Saira Shameem, Executive Director
Sivananthi Thanenthiran, Programme Manager
Rodelyn Marte, Programme Manager
Maria Melinda Ando, Programme Officer & Managing Editor of AFC
Luciana Rodrigues, Programme Officer
Michelle Rogers, Programme Officer
Sai Jyothirmai Racherla, Programme Officer
TM. Ali Basir, Designer

Cebuano Translation Team

Sociology and Anthropology Research (SOAR) Group, Translation Partner Organisation
Elmira Judy Aguilar, Ph.D., SOAR Group Translation Coordinator & Proofreader
Maria Melinda Ando, ARROW Translation Coordinator
Reñe Alburo, Editor
Mark Chito Telesforo L. Molina Jr., R. N., M. D. Editor, Translation & Layout Checker
Jose Eleazar Bersales, M.A. and Fiscalina Amadora-Nolasco, Ph.D., Translator/s
Jo-ann Pableo-Galanza, Lay-out Artist

Expert External Readers

Khawar Mumtaz, Shirkat Gah Senior Coordinator & ARROW PAC Member
Ninuk Widyantoro, Women's Health Foundation Advisory Board Chair & ARROW Board Member
Rashidah Abdullah, Reproductive Rights Advocacy Alliance of Malaysia Co-Coordinator & ARROW Board Member

Special thanks to the ff. Programme Advisory Committee members for helping in conceptualising the issue: *Aruna Uprety, Chee Heng Leng, Junice Melgar, Raijeli Nicole, Ranjani Krishnamurthy, Rowena Alvarez*

ARROWs For Change (AFC) is produced tri-annually and is primarily for Asian-Pacific women's organisations and decision-makers in health, population and sexual and reproductive health and rights. The bulletin is developed with input from key individuals and organisations in the Asia-Pacific region and ARROW's Information and Documentation Centre. Articles in AFC may be reproduced and/or translated without prior permission, provided that credit is given and a copy of the reprint is sent to the Editors. Copyright of photos belongs to contributors. AFC receives funding support from Oxfam Novib and the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida).

AFC Vol. 12 No. 3 is also available in English. This Cebuano translation was done in 2008.

The Asian-Pacific Resource and Research Centre (ARROW) is a regional non-profit NGO committed to promoting and protecting women's health rights and needs, particularly in the area of women's sexuality and reproductive health. We believe that good health and well-being and access to comprehensive and affordable gender-sensitive health services are fundamental human rights. ARROW's work will be done when:

- *Health, reproductive health and population policies and programmes are re-oriented to become more accessible, affordable and comprehensive, and include a gender and rights approach;*
- *The women's movement and civil society become stronger and more effective in holding governments accountable to international commitments, influencing policy agendas on women's health and rights, and gaining sustained representation in decision-making structures; and*
- *Women's health outcomes and women's lives improve, particularly in the area of sexual and reproductive health and rights (SRHR) and violence against women (VAW), especially for poor and marginalised women and girls.*

The Sociology and Anthropology Research Group (SOARGroup) of the Department of Sociology and Anthropology in the University of San Carlos was established in 1994 as the Rudolf Rahmann Research Center, in honor of the founder of the department and the last German rector and first President of USC. Through the years, SOARGroup has been involved in research projects that revolve around gender issues; natural resource management; social impact assessments; community organizing and development; indigenous knowledge; and culture and tourism. Most of its current work, however, has been in the area of reproductive health such as STI and HIV/AIDS surveillance and prevention, maternal and child health (including grassroots health providers as traditional birth attendants), population management, and young people's reproductive health.

To contact SOAR Group, please email rh_judy@yahoo.com and visit www.usc.edu.ph

Feedback and written contributions, especially for the Resources and Monitoring Country Activities sections, are welcome. Please send them via e-mail to: afc@arrow.po.my or by mail to:

Asian-Pacific Resource & Research Centre for Women (ARROW)

No. 1 & 2 Jalan Scott, Brickfields
50470, Kuala Lumpur, Malaysia
Tel: +603-2273-9913 Fax: +603-2273-9916
Website: www.arrow.org.my

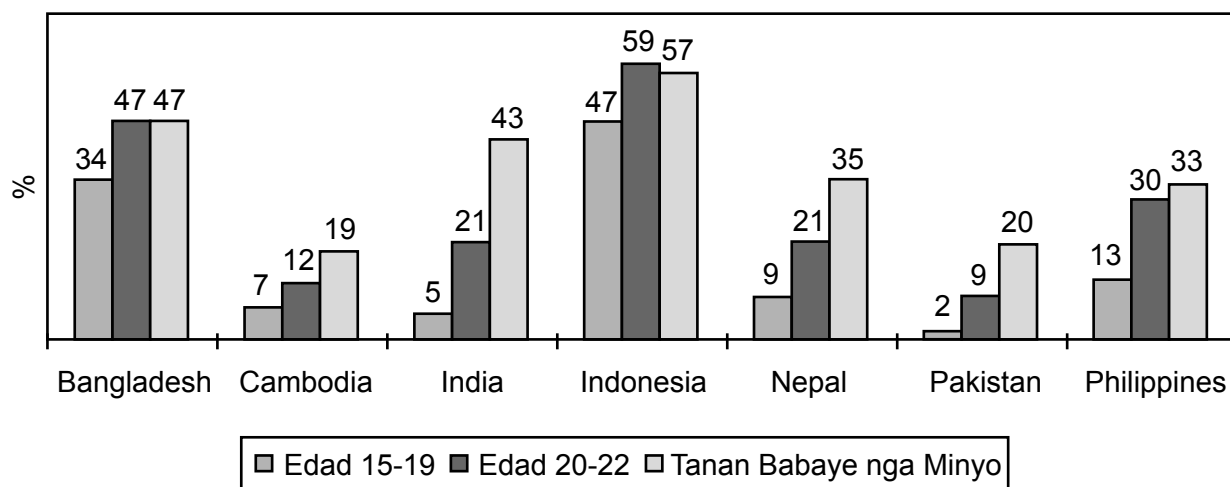
Ang Pikas nga Nawong: Pagpadako sa Ganghaan Ngadto sa mga Serbisyonag Nagdalit og Kontraseptibo

Siyam ka porsiyento (9%) sa tanan nga peligosong aborsyon sa Asya nahitabo ngadto sa mga bata nga babaye nga nag-edad 15-19 ug 23% ngadto sa kababayan-an nga nag-edad og 20-24.¹ Tataw kaayo nga ang maong kasayuran nga gihisgutan sa editoryal nagpunting nga ang pagtangtang sa mga babag nga gi-atubang sa mga babaye sa pagduol o pagdawat og serbisyo sa luwas nga aborsyon kinahanglan nga mao' unahon sa gobyerno, mga NGO ug mga ahensya nga tig-donar. Aron matubag ang mga panginahanglan sa mga batang babaye ug maipatuman ang ilang reproduktibong katungod, ang paglikay sa mga wala tuyo-a nga pagkamabdos kinahanglan mahatagan usab ug importansya.² Gawas sa paghatag og komprehensibo nga edukasyon sa sekswalidad, ang paghatag og higayon sa mga batang babaye nga mahiduol sa mga serbisyo nga naghatag og kontraseptibo (panglikay sa pagmabdos) mao ang yawi niini.

Ang paggamit og kontraseptibo sa mga batang kababayan-an daw mubo ra kon itandi sa mga hingkod, bisan tali sa mga minyo (table 1). Anaa pa'y kalainan nga makita usab niini nga grupo sa edad---ang minyo nga kabatan-onang babaye sa Asya mas menos usab nga moggamit og moderno nga kontraseptibo kon

itandi sa mga minyo nga hingkod nga babaye---walay kasayuran nga makuha gikan sa Pasipiko. Ang paggamit sa moderno nga kontraseptibo tali sa mga nag-edad og 15-19 nagsukad lamang sa 2% didto sa Pakistan hangtud sa 47% didto sa Indonesia (itandi sa 10% ug 57% nga paggamit tali sa tanang minyo nga kababayan-an sa Pakistan ug Indonesia). Sa tanang pito (7) ka mga nasud nga adunay makuhang kasayuran, ang paggamit misaka diha sa grupo nga nag-edad 20-24, diin ang kinatas-ang pagsaka nahitabo sa Pilipinas, India ug Bangladesh.⁴ Sa pikas bahin, ang mga kasayuran mahitungod sa paggamit og kontraseptibo ug ang mga kalihukan sa pakighilawas sa mga dili minyo nga kabatan-onan wala makuha sa mga sistema sa nasudnong kasayuran sa panglawas ug demograpikong mga panukiduki. Aduna usa'y pipila ka pribadong nasudnon nga mga pagtuon, bisan nahibalo-an na nga nagsaka ang kalihukan sa pakighilawas sa mga batan-on bisan kon ang kababayan-an dugay nga nagminyo kon itandi sa panahon sa ilang inahan.⁵ Tungod niining kakulang sa pagsabut og pagdawat sa sekswalidad sa mga batan-on gawas sa kaminyo-on diha sa mga katilingban sa Asya-Pasipiko, dili katingad-an nga sa walo (8) ka mga nasud nga gitun-an sa ARROW aron pagsubay sa ICPD, sa China lamang gitugotan

Talaan Sa Mga Babaying Minyo Nga Nigamit Sa Mga Moderno/Bag-Ong Pamaagi Sa Paggugong Sa Pagmabdos Pinasikad Sa Grupo Sa Edad Sa Pinili Nga Mga Nasud Sa Asya.

Sources: Population Reference Bureau (PRB). 2006. "The world's youth: 2006 data sheet." Washington, DC: PRB Available at www.prb.org & United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division. 2006. *World Population Policies 2005*. New York: UN. Available at: www.un.org/esa/population/publications/WPP2005/Publication_index.htm

ang mga batan-on nga dili minyo nga moggamit og kontraseptibo diha sa mga pasiunang mga pasilidad sa panglawas. Gikataho usab nga sa Cambodia wala gidili ang paghatag og mga kontraseptibo ngadto sa mga dili minyo, apan nahibalo-an nga ang mga tighatag og serbisyo sa panglawas nagduha-duha sa paghatag sa maong serbisyo.⁶ Ang samang kahimtang sa kultura og palisiya nga nagpugong sa mga batan-on nga babaye nga dili minyo pag-angkon sa luwas nga mga serbisyo sa aborsyon nagbabag sa ilang paggamit og mga kontraseptibo.

Tungod kay ang kabatan-onan nga nag-edad og 10-24 miabot sa 1/3 hangtud sa katunga (1/2) sa kinatibuk-ang populasyon sa mga nasud sa Asya-Pasipiko, ug kadaghanan sa batan-ong kababayan-an nga nag-edad 15-19 mga minyo o nakigpuyo,⁷ mahinungdanon sila nga grupo nga tutukan pinasikad sa katungod ug pangpublikong panglawas nga panglantaw. Ang ubos nga paggamit og kontraseptibo tali sa mga batan-ong kababayan-an nga minyo ug ang kakulang sa mga kasayuran tali sa mga dili minyo nga kababayan-an mipatumaw sa mahinungdanong mga pangutana alang sa mga tiggama sa mga palisiya, sa mga aktibista sa SRHR ug sa mga tigpatuman sa mga programa.

Gilantaw ba gayud ang kabatan-onan isip usa ka grupo nga importanteng tutukan? Ang mga gimbutan ug ang mga programa alang sa kabatan-onan miila ba sa mga panginahanglan sa nagkalain-laing grupo sa kabatan-onan? Kini ba nagtubag sa mga hinungdan sa ubos nga paggamit og kontraseptibo, lakip na sa mga katlingbanong rason, sama sa pagpihig sa babaye ug lalaki, kaubos sa kahimtang sa batan-ong kababayan-an nga minyo ug ang limitasyon sa ilang kita ug paglihok-lihok, ug sa katilingbanong pagdahum nga gikinahanglan dayon ang usa ka anak human sa kaminyo-on? Ang paghimo sa programa gigiyahan ba og ebidensya, ug gitasa ba ang mga pamaagi sa pagwagtang sa mga babag aron mahibalo-an kon unsa ang epektibo ngadto kang kinsa ug kanus-a? Sama pananglitan, kon ang “napamatud-an na” nga mga pamaagi—sama sa “Pagpugong, Pagkamatinud-anon, Paggamit sa Kondom (Abstinence, Be Faithful, Use Condom)” nga modelo—ni-epekto ba gayud o mas miduso sa mga kabatan-onan ngadto sa mas risiko nga binuhatan? Ang mga programa alang sa mga batan-on midawat ba sa sekswalidad sa kabatan-onan o kutob lang kini sa sulti, ug mihunong diha sa paghatag kasayuran? Sa paghatag og mga serbisyo sa kontraseptibo ug aborsyon, kini anaa ba gyud, sayon ba kini nga makuha, ma-uyonan ug tukma alang sa kabatan-onan? Sa katapusan, ang mga babaye nga batan-on aduna ba’y tingog kon unsa-on sa pag-umol ug pagpatuman kining mga palisiya ug mga programa?

Ang ubos nga paggamit og kontraseptibo tali sa mga batan-ong kababayan-an nga minyo ug ang kakulang sa mga kasayuran tali sa mga dili minyo nga kababayan-an mipatumaw sa mahinungdanong mga pangutana alang sa mga tiggama sa mga palisiya, sa mga aktibista sa SRHR ug sa mga tigpatuman sa mga programa.

Panapos nga pahinumdom

- 1 Shab, I.; Abman, E. 2004. “Age patterns of unsafe abortion in developing country regions.” *Reproductive Health Matters*. Vol. 12, No. 24 (supplement), pp. 9-17.
- 2 Timan-I, hinuon, nga aduna gayu’y panginahanglan sa pagtapos sa pagmabdos tungod sa nagkalain-laing hinungdan, uban niini ang pagkapakyas sa igpamugong sa panganak ug pinugos nga pakighilawas.
- 3 Ang samang edukasyon nga sekswal unta magsangkop usab ngadto sa mga nagkabingkod ug sa kabatan-onan og tukma, binatid, ug tugob nga mga kasayuran mahitungod sa kalihukan sa larwas, sekso, pagpanganak ug luwas nga mga paagi sa panghilawas, ug labi na ang pagpundar og kabatid sa pakigkabilo ug pag-umol ug desisyon. Kini usab angayan nga adunay sukaranan sa katungod ug molangkobapil na ang mga hilisgutan sa katawobon nga relasyon, uban pang mga bahin sama sa aborsyon, nagkadag-iya nga sekswalidad, ug mga pinugos nga pakighilawas.
- 4 Population Reference Bureau (PRB). 2006. “The world’s youth: 2006 data sheet.” Washington, DC: PRB. Available at www.prb.org
- 5 Bisan pa nga ang pagminyo samtang bata pa balapad nga nabatasan sa Habagatan Asya. Sa PRN.
- 6 ARROW. 2005. *Monitoring Ten Years of ICPD Implementation: The Way Forward to 2015—Asian Country Reports*. Kuala Lumpur: ARROW. 384p. The research covered Cambodia, China, India, Indonesia, Malaysia, Nepal, Pakistan and the Philippines.
- 7 Siyam (9) ka porsyento sa mga batan-ong mga babaye sa Pilipinas, mga minyo, sa Cambodia, 13 porsyento, 15 porsyento sa Indonesia, 21 porsyento sa Pakistan, 34 porsyento sa India, 42 porsyento sa Nepal, ug 48 porsyento sa Bangladesh. Sa PRB.

Sinulat ni Maria Melinda Ando
Programme Officer, ARROW

Email: maly@arrow.org.my and mariamelinda@yahoo.com

